

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра теорії та методики фізичного виховання

„Затверджую”
Ректор Дрогобицького державного
педагогічного університету імені
Івана Франка
проф. Н. Скотна
"20" 09 2018 р.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

ПРОГРАМА

для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 01 Освіта /Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта(Фізична культура)

Програму уклали: проф. Лук'янченко М.І., доц. Чопик Р.В., доц. Турчик І.Х.

Рецензенти:

Кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання
Львівського державного
університету фізичної культури

Н.С.Сороколіт

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри теорії та методики фізичного
виховання
Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка

О.Б.Логвиненко

"Затверджено"

На засіданні кафедри теорії та методики
фізичного виховання
(протокол № 7 від "12" червня 2018 р.)

"Затверджено"

На засіданні науково-методичної ради
навчально-наукового інституту
фізичної культури та здоров'я
(протокол № 6 від "4" вересня 2018 р.)

"Затверджено"

На засіданні науково-методичної ради
університету
(протокол № 8 від "18" 09 2018 р.)

"Затверджено"

На засіданні Вченої ради університету
(протокол № 12 від "20" 09 2018 р.)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практика студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти – важливий етап професійної підготовки фахівців з фізичної культури. Вона є органічною частиною освітнього процесу в університеті.

Педагогічна практика студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти є логічним продовженням педагогічної практики початкових і середніх класів загальноосвітньої школи, яку студенти проходили на 4 курсі. Об'єктом практики є фізичне виховання учнів старших класів середньої школи. Студенти навчально-наукового інституту фізичної культури і здоров'я проходять практику у третьому семестрі. Тривалість практики складає шість тижнів.

ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

- ознайомити студентів з постановкою роботи з фізичного виховання у старших класах середньої школи (10-11 класи);
- забезпечити всебічне і глибоке вивчення системи навчальної роботи в середній школі;
- практично розширити, закріпити та удосконалити теоретичні професійно-педагогічні знання і уміння набуті під час навчання в університеті;
- розширити, зміцнити і удосконалити вміння самостійно, творчо виконувати основні завдання фізичного виховання учнів старшого шкільного віку;
- сформувати у студентів навички організації і проведення елементарних наукових досліджень у галузі фізичної культури;
- ознайомити студентів з функціями класного керівника, особливостями роботи шкільного самоврядування, різноманітними учнівськими організаціями, а також з проведенням індивідуальної виховної роботи з учнями;
- розвивати і закріплювати у студентів любов до педагогічної професії, стимулювати бажання до вивчення спеціальних і педагогічних дисциплін,

удосконалювати педагогічні здібності;

- виховати у студентів відповідальне ставлення до проблеми збереження здоров'я школярів.

Перед початком практики в інституті проводиться настановна конференція з питань її організації та проведення. Присутність студентів і керівників практики від університету на ній обов'язкова. На настановній конференції обговорюються завдання педагогічної практики, її зміст, даються рекомендації щодо її проходження, студентів ознайомлюють з наказом про розподіл за школами, керівниками практики, видаються скерування на практику та інша документація. Після цього студенти разом з методистами від фахових кафедри скеровуються у школу, де їх закріплюють за класами, знайомлять з вчителями і класними керівниками, під керівництвом яких вони проходитимуть практику.

На основі скерування директор школи видає наказ про зарахування студентів на практику.

Перший тиждень практики відводиться на загальне ознайомлення студентів зі школою, класом та організацією освітньої роботи з учнями. Практикант відвідує уроки всіх вчителів у закріпленому класі, веде їх психолого-педагогічний аналіз у щоденнику педагогічної практики. Ознайомлюється з різними видами позакласної роботи, системою оцінювання навчальних досягнень учнів. У перший тиждень студенти планують всю навчальну, позакласну зі спеціальності та виховну роботу з класом, яку будуть проводити, починаючи з другого тижня практики, і подають на затвердження методисту з фаху.

У перший тиждень практики методист з фаху здійснює у своїй групі студентів-практикантів допуск до педпрактики, який полягає у перевірці знань ними навчальних програм, шкільних підручників, за якими вони працюватимуть у період практики, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів та ін.

У наступні тижні практиканти працюють у відповідності до

затвердженого плану роботи, проводять всі уроки з фаху, виконують функції вчителя з фахового предмету і класного керівника.

Протягом практики студент підпорядковується регламенту роботи школи, правилам внутрішнього розпорядку і повинен проводити в школі щоденно не менше шести годин.

У 10-тиденний термін після закінчення практики повинен бути прийнятий диференційований залік з педагогічної практики і проведена підсумкова нарада в навчально-науковому інституті.

2. ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Під час проходження практики студент зобов'язаний виконати всі види навчальних завдань у відповідності з індивідуальним планом.

Розрахунок годин на окремі навчальні завдання коректується з урахуванням умов об'єкту практики, особистого досвіду студента і набутих знань.

При плануванні освітнього процесу студент орієнтується на плани роботи школи, разом з тим кожний практикант зобов'язаний забезпечити виховний характер навчання у процесі занять фізичними вправами, поєднувати проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів з розв'язанням актуальних завдань.

Практикант допускається до проведення різних форм занять тільки за наявності затвердженої методистом або вчителем фізичної культури документації (планів, конспектів тощо).

Зміст педагогічної практики повинен охоплювати наступні напрями:

1. Ознайомлення:

- з освітнім процесом у школі;
- з матеріально-технічними умовами школи (наявністю спортивного залу, спортивного майданчика, басейну, спортивного обладнання та інвентарю);
- режимом дня та розкладом занять в різних класах старшої школи.

2. Вивчення:

- документів планування і обліку роботи з фізичної культури;
- планів виховної роботи вчителів, особових справ, медичних карток, щоденників учнів прикріпленого класу;
- методики і техніки проведення уроку фізичної культури у 10-11 класах, інших форм організації навчання

3. Проведення навчальної роботи з предмету.

Розробити план-графік проходження навчального матеріалу з фізичної культури на період практики.

Провести в якості помічника вчителя уроки фізичної культури з учнями різних класів (орієнтовно 6 уроків).

Провести самостійно:

- рухливі ігри та забави на перервах;
- заняття у спортивних секціях;
- уроки фізичної культури;
- два контрольні уроки з учнями старшого шкільного віку;
- масові фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи.

У освітньому процесі з прикріпленими класами студент орієнтується на плани роботи школи, вчителів фізичної культури і класних керівників. Разом з тим, кожний практикант зобов'язаний проявити особисту ініціативу і творчість, для уникнення шаблону і формалізму в змісті, організації та методиці проведення уроків й позакласних заходів. З цією метою студент зобов'язаний:

- проводити уроки з учнями старших класів;
- планувати проведення занять як в залі, так і на відкритих майданчиках.

• урізноманітнювати зміст уроків: включаючи комплекси загальнорозвиваючих вправ з предметами, в парах і на приладах масового типу; використовуючи нестандартне обладнання; ширше включати

українські народні ігри і забави, рухливі ігри, естафети, елементи спортивної акробатики, атлетичної гімнастики, шейпінгу з урахуванням вікових особливостей та інтересів учнів.

- застосовувати різноманітні методи організації уроку і навчання, використовувати проблемні методи навчання, а також фронтальний, груповий та індивідуальний методи проведення занять;

- проводити різні типи уроків.

Взяти участь у виготовленні, ремонті фізкультурно-спортивного інвентарю та обладнання в школі.

4. Проведення позаурочної виховної роботи з учнями прикріплених класів.

Ознайомитися з планом виховної роботи вчителів прикріплених класів.

Взяти участь у проведенні заходів, передбачених планом виховної роботи з класом на період практики.

Провести індивідуальну роботу з учнем (за рекомендацією вчителя).

Взяти участь у роботі з пропаганди цінностей здорового способу життя серед учнів, батьків і педагогічного колективу школи, в оформленні інформаційно-освітніх стендів.

5. Методична і самостійна робота.

Вивчати передовий педагогічний досвід провідних вчителів школи.

Ознайомитися із методикою і досвідом роботи вчителів фізичної культури.

Взяти участь у роботі педагогічної ради, методичного об'єднання вчителів з фаху, методичного об'єднання класних керівників.

6. Науково-дослідна робота.

Здійснювати наукові дослідження за темою магістерської роботи.

Виконувати науково-дослідні завдання кафедри ТМФВ.

3. ДОКУМЕНТАЦІЯ, ОБЛІК І ОЦІНКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ

Під час педагогічної практики студенти ведуть таку документацію:

- щоденник педагогічної практики, у якому:
 - планують свою щоденну роботу;
 - ведуть психолого-педагогічний аналіз уроків, позакласних і позашкільних заходів, які проводять вчителі і студенти-практиканти;
 - записують результати спостережень за окремими учнями і класом у цілому;
 - фіксують матеріал для виконання індивідуальних завдань кафедри ТМФВ, виконання магістерських робіт;
 - записують завдання і зауваження керівників практики і вчителів.
- робочий зошит студента-практиканта зі звітом, оцінками-відгуками вчителів з фахового предмету, класного керівника, методистів;
- конспекти уроків фізичної культури;
- конспекти контрольних уроків ;
- конспекти рухових перерв;
- конспект виховного заходу;
- програму і сценарій фізкультурно-художнього свята;
- картку педагогічного спостереження;
- план-графік проходження навчального матеріалу на семестр;
- звіт про виконання індивідуального науково-дослідного завдання кафедри.

Після завершення педагогічної практики (у триденний термін) студент подає на захист керівнику практики такі документи:

- робочий зошит студента-практиканта зі звітом, оцінками-відгуками вчителів з фахового предмету, класного керівника, методистів;
- конспекти уроків фізичної культури ;
- конспекти контрольних уроків;
- конспекти рухових перерв;

- конспект виховного заходу;
- програму і сценарій фізкультурно-художнього свята;
- картку педагогічного спостереження;
- план-графік проходження навчального матеріалу на семестр;
- звіт про виконання індивідуального науково-дослідного завдання кафедри.

Методист подає керівнику практики науково-навчального інституту:

- відомість про проведення із студентами семінару з техніки безпеки.

Педагогічна практика завершується диференційованим заліком.

Під час виставлення загальної оцінки з педагогічної практики оцінюються всі види діяльності студента-практиканта:

- оцінку навчальної роботи виставляє методист від кафедри з фаху;
- оцінку позакласної роботи виставляє керівник від кафедри з фаху;
- оцінку за характеристику учня (обдарованого чи занедбаного учня) виставляє керівник від педагогіки (психології);
- оцінку виховної роботи виставляє керівник від кафедри педагогіки (психології).

Оцінка з педагогічної практики прирівнюється до семестрової оцінки з будь-якого предмету (один модуль) і не може бути більшою за 100 балів.

Якщо один з видів діяльності студента-практиканта оцінено у 0 балів, то й загальна оцінка з практики виставляється – 0 балів. Загальна оцінка з педагогічної практики у балах та її еквівалент за чотирибальною шкалою в залікову відомість і залікову книжку вноситься й підписується методистом від фахової кафедри.

**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів другого
(магістерського) рівня вищої освіти
з педагогічної практики в школі**

Вид роботи	Кількість балів
<i>Навчальна робота</i>	<i>50</i>
Складання плану-графіку проходження навчального матеріалу з ФК на поточну чверть	5
Проведення поточних уроків ФК	15
Проведення контрольних уроків ФК	20
Проведення педагогічних спостережень на уроці ФК з оформленням картки педагогічного спостереження	10
<i>Позакласна робота зі спеціальності</i>	<i>10</i>
Проведення фізкультурно-художнього свята	8
Оформлення кутка практиканта та кутка фізичної культури	2
<i>Виховна робота</i>	<i>30</i>
Проведення виховного заходу	30
Складання психолого-педагогічної характеристики учня (обдарованого або занедбаного)	10
<i>Разом:</i>	<i>100</i>

4. ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Студент-практикант має право з усіх питань, що виникають у процесі практики, звертатись до керівників практики від університету, адміністрації і викладачів навчально-виховного закладу, вносити пропозиції щодо удосконалення організації практики і освітнього процесу.

Студент-практикант зобов'язаний виконувати усі види робіт, передбачені даним Положенням і програмою педагогічної практики, ретельно готуватися до кожного уроку і різноманітних позакласних заходів, бути для учнів зразком організованості, дисциплінованості, ввічливості, працелюбності.

В процесі педагогічної практики студент:

- самостійно виконує індивідуальний план проходження практики;
- відповідає за особисту підготовку до занять і доручених йому заходів;
- виконує вимоги методиста і керівників практики, а також вчителів і адміністрації школи, дотримується правил внутрішнього розпорядку школи;
- акуратно і своєчасно складає навчально-методичну документацію та подає її на затвердження й перевірку методистам.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Відповідальність за організацію і проведення педагогічної практики покладається на ректорат університету.

Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики університету.

В навчально-науковому інституті відповідальними за організацію і проведення практики є дирекція і керівник практики інституту.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми педагогічної практики забезпечує випускова кафедра ТМФВ, а також кафедри педагогіки і психології.

До керівництва практикою студентів залучаються методисти кафедр:

- провідні, висококваліфіковані викладачі, які брали безпосередню участь у навчальному процесі з підготовки студентів із фаху;
- викладачі, які мають великий досвід педагогічної роботи зі спеціальності (професори, доценти);
- викладачі, які мають досвід роботи у навчально-виховних закладах.

6. ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КЕРІВНИК ПРАКТИКИ

1. Складає загальноуніверситетський план-графік проведення практик, погоджує його з дирекцією.

2. Добирає разом з фаховими кафедрами й органами освіти провідні школи та інші навчально-виховні заклади як бази для проведення практики, оформляє у разі необхідності з ними відповідні угоди.

3. Разом із фаховими кафедрами організовує інструктивні наради і підсумкові конференції з питань практики.

4. Відвідує школи й інші бази, де студенти проводять практику, слідкує за порядком її проведення, застосовує необхідні заходи щодо усунення виявлених у ході практики організаційних та інших недоліків.

5. Складає проекти наказів та готує всю документацію про скерування студентів на педагогічну практику.

6. Складає річні відомості про підсумки практики студентів.

КЕРІВНИК ПРАКТИКИ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ

1. Здійснює розподіл студентів за школами.

2. Перед початком практики організовує разом із завідувачем кафедри ТМФВ допуск студентів до проходження педагогічної практики.

3. Організовує і проводить настановні та підсумкові конференції з питань педагогічної практики, бере участь (вибірково) у нарадах при директорів школи (на початку і в кінці практики).

4. Контролює роботу групових керівників практики (методистів зі спеціальності), вибірково відвідує уроки, які проводять студенти, вживає заходи з ліквідації недоліків у організації практики.

5. Проводить інструктивно-методичну роботу з вчителями, які беруть участь у практиці студентів.

6. Перевіряє звітну документацію студентів.

7. Вносить пропозиції щодо поліпшення практики, бере участь у роботі кафедр при обговоренні питань практики студентів.

8. Складає звіти про підсумки педагогічної практики студентів.

ЗАВІДУВАЧІ КАФЕДР ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН, ПЕДАГОГІКИ і ПСИХОЛОГІЇ

1. Здійснюють навчально-методичне керівництво педагогічною практикою і несуть відповідальність за успішне її проведення.
2. Беруть участь у виборі шкіл, які призначаються як бази педагогічної практики.
3. Розподіляють години для керівництва практикою серед найбільш підготовлених до цього членів кафедри.
4. Проводять обговорення на засіданнях кафедр планів і програм практики, повідомлень членів кафедри про хід практики, звітів про її проведення та результати.
5. Систематично контролюють роботу членів кафедри з питань практики, дають відповідні консультації та роблять необхідні висновки щодо участі окремих викладачів у керівництві педагогічною практикою студентів.
6. Відвідують (вибірково) уроки студентів-практикантів і беруть участь у їх обговоренні.
7. Допмагають школам, проводять інструктивно-методичну роботу із вчителями, які беруть участь у практиці студентів.
8. Беруть участь у настановних і підсумкових нарадах з питань педпрактики.

МЕТОДИСТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

1. Разом з дирекцією розподіляє студентів за класами, ознайомлює їх із досвідом роботи вчителів школи.
2. Бере участь у настановних і підсумкових конференціях з питань педагогічної практики.
3. Упродовж першого тижня практики затверджує індивідуальні плани студентів-практикантів і контролює їх виконання під час практики.
4. Організовує (два-три) семінарські заняття з практикантами та вчителями, консультує практикантів під час підготовки до уроків, затверджує

конспекти уроків, відвідує ці уроки, організовує їх обговорення і оцінює спільно з учителями кожен урок.

5. Організовує взаємовідвідування уроків практикантів.

6. Консультує, відвідує і організовує обговорення позакласних занять, що проводяться практикантами зі спеціальності.

7. Надає науково-методичну допомогу вчителям школи і бере участь у роботі предметно-методичної комісії.

8. Перевіряє звітну документацію, оцінює навчальну і позакласну роботу студентів-практикантів, а також виставляє загальну оцінку за практику, враховуючи оцінки інших методистів.

9. Загальну оцінку з педагогічної практики записує у залікову відомість і залікову книжку студента.

10. Складає письмовий звіт про підсумки педагогічної практики прикріпленої до нього групи студентів і подає його керівнику практики навчально-наукового інституту.

ВИКЛАДАЧІ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГИ

1. Беруть участь у настановній і підсумковій конференціях з питань педагогічної практики.

2. Консультують студентів під час складання індивідуальних планів з виховної роботи з учнями й перевіряють їх виконання.

3. Відвідують уроки студентів-практикантів і беруть участь у їх психолого-педагогічному аналізі.

4. Знайомлять студентів з річним планом роботи школи, планами роботи класних керівників, вимогами до ведення класного журналу й інших облікових шкільних документів.

5. Надають допомогу студентам під час підготовки і проведення виховної роботи з учнями й оцінюють її.

6 Організують проведення й педагогічний аналіз виховних заходів, які проводять студенти в закріплених за ними класах.

7. Відвідують позакласні заняття, які проводять студенти. Організуюють їх обговорення і разом з педагогічними працівниками школи оцінюють їх.

8. Надають допомогу студентам-практикантам у вивченні індивідуальних особливостей учнів, у складанні психолого-педагогічних характеристик на окремого учня і на весь колектив класу та відповідно оцінюють їх.

9. Надають допомогу студентам з питань психолого-педагогічних досліджень, у збиранні та обробці матеріалів для курсових і дипломних робіт.

10. Надають науково-методичну допомогу працівникам школи з питань навчання та виховання учнів і роботи зі студентами-практикантами.

7. БАЗИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Базами педагогічної практики є середні школи II-III ступенів, з якими укладено відповідні угоди.

В окремих випадках студенти можуть самостійно, з дозволу фахових кафедр, обирати для себе школи і пропонувати їх для укладання відповідних угод із подальшим використанням як бази для проходження педагогічної практики.

8. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Студенти-заочники залежно від практичної роботи, яку вони виконують, і наявності в них педагогічного досвіду поділяються на три групи:

– студенти, які працюють вчителями фізичної культури у старшій школі;

– вчителі, які працюють у школі за фахом, що не відповідає профілю обраного ними для навчання навчально-наукового інституту, педагогічні

працівники інших навчально-виховних закладів та вихователі учнівської молоді;

– студенти-заочники, які не проводять педагогічної роботи.

Студенти-заочники першої групи від педагогічної практики звільняються, якщо за місяць до початку семестру, в якому проводиться практика, вони подали в заочний відділ копію трудової книжки і характеристику-оцінку дирекції школи на них. Характеристика має бути обговорена і затверджена на засіданні педагогічної ради школи або нараді при директору. Залікову оцінку з педагогічної практики таким студентам-заочникам визначає керівник практики від випускової кафедри.

Всі інші студенти-заочники проходять педагогічну практику в терміни і тривалістю, що визначається робочим навчальним планом спеціальності. Практику студенти-заочники проходять без відриву від основної роботи або використовують для цього свою чергову відпустку.

Студенти-заочники самостійно підбирають для себе місце проходження педагогічної практики. До початку педагогічної практики вони подають лист-відношення зі школи про згоду прийняти їх на практику, що є підставою для подальшого укладання відповідної угоди. Після укладання угоди про співпрацю студенти отримують у заочному відділі скерування на практику.

У період заліково-екзаменаційної сесії, що передує педагогічній практиці, для студентів-заочники в навчально-науковому інституті організовується інструктивно-методична нарада з питань педагогічної практики, яку проводять методист заочного відділу, керівник практики навчально-наукового інституту, групові керівники практики.

Після закінчення практики студенти-заочники здають груповому керівнику практики таку документацію:

- 1) робочий зошит студента-практиканта зі звітом, оцінками-відгуками вчителів фізичної культури, класних керівників;
- 2) два розширені конспекти уроків з фізичної культури;

- 3) п'ятнадцять конспектів уроків з фізичної культури;
- 4) робочий-план проходження навчального матеріалу з фізичної культури на семестр;
- 5) картку педагогічного спостереження;
- 6) програму і сценарій фізкультурно-художнього свята;
- 7) психолого-педагогічну характеристику на учня (обдарованого чи занедбаного);
- 8) характеристику дирекції школи на студента-практиканта з оцінкою, обговорену і затверджену на засіданні педагогічної ради школи або на нараді при директору.

Педагогічна практика студентів-заочників завершується складанням диференційованого заліку.

Література

(основна)

1. Арєф'єв В. Г. Педагогічна практика в школі : навчально-методичний посібник для студентів факультету фізичного виховання / В. Г. Арєф'єв, В. І. Куриш, М. В. Молнар. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2003. – 104 с.
2. Арєф'єв В. Г. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту) : навчальний посібник для студентів навчальних закладів II-IV рівнів акредитації, 3-є вид. перероб. і доп. / В. Г. Арєф'єв, Г. А. Єдинак. – Кам'янець-Подільський : “Рута”, 2007. – 248с.
3. Дубогай О. Д. Методика фізичного виховання студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи : навчальний посібник / О. Д. Дубогай, В. І. Завацький, Ю. О. Короп. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 220 с.
4. Куриш В. І. Теорія і методика фізичного виховання : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів спеціальностей “Фізичне виховання” і “Здоров'я людини”: [для студ. вищ. навч. закл.] / В. І. Куриш, Р. В. Чопик. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2008. – 84 с.
5. Методичні рекомендації щодо вивчення предмету «Фізична культура» у 2018-2019 навчальному році. Режим доступу: <http://vshkole.in.ua/metodichni-rekomendatsiyi-2018-2019-navchalnij-rik-fizichna-kultura/>
6. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 10 – 11 класи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/fizk-st.pdf>
7. Теорія і методика фізичного виховання / за редакцією Т. Ю. Круцевич. У 2-х томах. – К. : Олімпійська література, 2008.
8. Фізична культура в школі: методичний посібник/ за загальною редакцією С.М. Дятленка. – К. : Літера ЛТД, 2009. – 176 с.
9. Фізична культура в школі: 10-11 класи: методичний посібник/ за загальною редакцією С.М. Дятленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 64 с.
10. Фізична культура для спеціальної медичної групи 10-11 класів середньої загальноосвітньої школи та I-II курсів професійно-технічних училищ : програма / Авт.-укл. Ф. Ф. Бондарєв, М. С. Дубовис, В. В. Снігур. – К. : ІЗМН, 1997. – 52 с.
11. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. У 2-х частинах / Б. М. Шиян . – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007.